

Holečková, Marta Edith: Universita 17. listopadu (1961–1974) a její místo v československém vzdělávacím systému a společnosti. Dizertační práce. Praha, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta 2017, 177 s.

Dizertační práce Marty Edith Holečkové se věnuje Universitě 17. listopadu, založené po vzoru moskevské Univerzity družby národů Patrice Lumumby pro zahraniční studenty na počátku 60. let 20. století. Její zřízení bylo výrazem vzrůstajícího zájmu československé zahraniční politiky o mladé státy vzniklé po rozpadu koloniálních panství i o další rozvojové země, přičemž se předpokládalo, že její absolventi se stanou součástí politické, hospodářské i intelektuální a kulturní elity svých zemí, z čehož mělo Československo profitovat. Později zde byl zřízen i obor překladatelství a tlumočnictví pro československé studenty.

Autorka se ve své práci pokouší komplexně zpracovat danou problematiku. Věnuje se okolnostem vzniku univerzity, a to i v kontextu tehdejší československé zahraniční politiky, stranou přitom neponechává ani předchozí systém studia zahraničních studentů na československých vysokých školách, proti kterému znamenalo založení univerzity kvalitativní posun. Popisuje její institucionální vývoj, včetně složení pedagogického sboru, v němž působila řada významných osobností různých společenskovedních oborů a její role v rámci československého vysokoškolského vzdělávacího systému. Podrobně přitom analyzuje důvody vedoucí ke zrušení univerzity před polovinou 70. let. Velkou pozornost pak věnuje otázce vzájemného – a nezřídka konfliktního – soužití studentů University 17. listopadu s jejich československými kolegy i dalšími obyvateli hostující země. Tematizuje zde mj. otázku obtížné adaptace zahraničních studentů v jazykově i kulturně odlišném prostředí, problematiku rasismu či přežívajících stereotypů u většinového obyvatelstva atd. Stranou nezůstává ani každodenní život zahraničních studentů, byť tyto pasáže mohly být poněkud propracovanější. Zajímavý je popis vzájemných vztahů uvnitř této specifické komunity, ovlivňované vztahy mezi jejich mateřskými zeměmi i často turbulentními politickými změnami, které se v nich odehrávaly. Autorka se snaží též odpovědět na otázku, proč byla Universita 17. listopadu – jak se domnívá – vytěsněna z kolektivní paměti.

Disertace představuje pokus o první komplexní zpracování této odbornou veřejností doposud opomíjené problematiky. Autorka se jí dlouhodobě věnuje, a to i publikačně. Celkově lze konstatovat, že se se svým úkolem vypořádala se ctí, byť některé dílčí otázky, mj. již zmiňovaný každodenní život zahraničních studentů, by samozřejmě šlo ještě propracovat. Nesdílím přitom její skepsi, pokud jde o širší využití výpovědí pamětníků, které by mohly být využity v podstatně větší míře. Kromě samotných svědectví přitom práce s pamětníky otevírá

historikům cestu k jejich osobním archivům, které mohou obsahovat řadu cenných materiálů, a to nejenom osobní povahy. Z pramenů institucionální provenience doporučuji dále využít fond Vysokoškolského výboru KSČ v Praze, který je uložen v Archivu hl. m. Prahy, fond Studentské hnutí, který se nachází v Archivu Univerzity Karlovy, či fond Ústředního výboru Československého svazu mládeže, uložený v Národním archivu, především materiály jeho Vysokoškolské rady. V souvislosti s pramennou základnou upozorňuji na některé poněkud nepřesné citace v poznámkovém aparátu i seznamu pramenů a literatury. Politické byro ÚV KSČ a Předsednictvo ÚV KSČ nejsou samostatné fondy, nýbrž dílčí fondy, součásti velkého archivního souboru KSČ — Ústřední výbor 1945–1989, Praha. Pokud autorka uvádí v seznamu pramenů fond ÚV KSČ 02/2 a 02/1, jedná se o duplicitní informaci, neboť to jsou výše uváděné dílčí fondy Politické byro ÚV KSČ a Předsednictvo ÚV KSČ.

Autorka se nevyvarovala některých nepřesností, např. na s. 21 tvrdí, že Antonín Novotný byl po většinu sledovaného období prvním tajemníkem Politického byra ÚV KSČ, které přitom zaniklo v roce 1962, kdy bylo nahrazeno předsednictvem ÚV KSČ; Pavel Kavan nebyl odsouzen v procesu s Rudolfem Slánským (s. 77), v něm figuroval pouze jako svědek. Je škoda, že disertace neobsahuje obrazovou a dokumentární přílohu (zde vidím potenciál ve využití osobních archivů), zvolené velice atraktivní téma si o to přímo říkalo. Hlavně pro případné publikování práce by to zvýšilo její úroveň nejenom z hlediska vizuální atraktivity, ale i z hlediska kvalitativního.

Výše uvedené připomínky jsou nicméně především podnětem pro další možné rozvinutí sledovaného tématu a nic nemění na celkově kladném hodnocení dizertační práce Marty Edith Holečkové, kterou **doporučuji k obhájení.**

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, PhD.

katedra historie

Přírodovědně-humanitní a pedagogické

fakulty

Technické univerzity v Liberci